

**ПУЛСОТ НА ОЗИРИС ВО
ПРЕПЕВОТ НА ПЕСНАТА
ГРОЗОМОР ОД АЦО ШОПОВ
НА ФРАНЦУСКИ И НА
АНГЛИСКИ ЈАЗИК**

Светлана Јакимовска

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

Поетската експресија на Шопов

- Песната „Грозомор“ е дел од третата и уметнички најзрела фаза во творештвото на Шопов.
- Разработка на вечни и најчовечки теми: животот, смртта и уметничкото создавање.
- Вклучена во стихозбирките *Раѓање на зборот* (1966), *Златен круг на времето* (1969) и *Гледач во пепелта* (1970).

Грозомор - симболика

- Инспирацијата на поетот потекнува од грозоморната слика што ја остава скопскиот земјотрес во 1963 година.
- Во песната „Грозомор“, Шопов ги изразува своите чувства и трогнатост од трагичните настани, но и наоѓа **аналогија на небиднината и немуштоста**, од каде потекнува зборот и лирската креација.
- Анализата на раѓањето на зборот, која ја следиме во „Грозомор“, е според Друговац **деатомизација на зборот**: Шопов во „Грозомор“ го деатомизира зборот, препелка, ровари низ урнатини, од таму, од голиот камен го црпи зборот.

Деатомизација и реатомизација на зборот во песната „Грозомор“

- Препејувачот - Сизифовска работа, приморан и самиот да се симнува низ тие урнатини, и самиот да го пресоздава веќе создаденото и да го деатомизира, па реатомизира зборот.
- Освртот, кон препевот - деатомизација од трет ред.
- Според Паунд, деловите на Озирис се раштркани, но откако ќе бидат собрани, тој станува не само бог на мртвите, туку и извор на нов живот, а поединечните делови ја обновуваат севкупната енергија.

- Критичарот на преводите има неблагодарна задача - по трет пат го разнебитува Озирис, па по трет пат ги собира неговите делови, и на таквиот Озирис по трет пат му го опипува пулсот, му ја проценува енергијата.
- Утехата преведувачот ја наоѓа во оживеаната енергија, која трепери во срцето на читателот.
- Критичарот на преводите низ набљудувањето на деатомизацијата и реатомизацијата и самиот учи како се оживува енергијата, а потоа тоа знаење, таа вештина како се преподава енергијата на Озирис, ја предава во рацете на новите генерации преведувачи.

Матрица на преводливост

- Алатката со која ќе ја мериме енергијата на Озирис, неговиот нов живот, неговиот пулс е матрицата на преводливост.
- Матрицата на преводливост е алатка за преведувачот и аналитичко средство за евалуација за критичарот на преводите.
- Се базира на учењата на руските формалисти Јакобсон, Тињанов, Шкловски и Ајхенбаум кои сметаат дека она што го чини едно дело „литературно“ се т.н. „очудувања“ или „алогичност“, „аграматикалности“.
- Задачата на преведувачот е да открие „девијации“ во фонолошкото, лексичкото, синтаксичкото и семантичкото рамниште и да ги внесе во препевот со љубов и до детаљ.

Преведувачки предизвици

За предмет на анализа на ја одбравме песната *Грозомор*

- длабокиот лиризам, човечноста на Шопов
- извонреден интелектуалец, мајсторство во однос на стихосоздавањето

Фонолошко рамниште

Рима, анафора, алитерација и асонанца

Рима: Впечатлива, вкрстена рима. Римувањето се остварува со двосложни лексеми и има голема интензивност.

Исклучокот е римувањето на зборот *грозомор* во првиот и последниот стих.

Тука се раѓаат сами и гаснат сите нешта.

Огромен камен. Лузна. Нејасен немушт збор.

Пролетта му е мајка и маќеа зла и вешта.

Пепел на сонот, сон на пепелта. Грозомор.

- **АНГЛИСКИ:** во четвртата, петата и шестата строфа

- *The bread on it grows from a root deep and bitter,
so it is dry and sweet and sears like a flame.
Song, should some weary hermit accost you,
accept him as your own: he burns the same.*

- **ФРАНЦУСКИ:** само во втората строфа

- *Bu par les sécheresses, inondé de noires pluies,
jours sur nuits s'entassent en lui, le comblent,
et le long de son écorce s'encastrent en vertèbres
les ombres ossifiées de chairs sauvages et de furies.*

Алитерација

- Алитерација: почетните консонанти во одредени стихови и фонемата *ш* (*тишина*) која се провлекува низ целата поезија
- *Огромен камен. Лузна. Нејасен немуит збор.*
- *A great stone. A scar. A mumbled, muted word*
- *Immense pierre. Stigmate. Parole ambiguë, stérile.*

- Најчесто се решава со компензација (особено во англискиот препев):
- *Тука ветриштата ништат и темни сеништата вијат, (...).*
- *Here winds are whistling and dark ghosts wail*
- *Ici les bourrasques sifflent et d'obscurés spectres hurlent (не е пренесено)*

Асонанца

- Фонемата *o* остварува асонанца која укажува на извици и болка.
- *o земјо на отрови смртоносно вкусни*
- *O land of delectable, deadly poisons,*
- *terre de venins au goût de mort*

Лексичко рамниште

- Лексичката креација (неологизмите) во песната „Грозомор“ една од основните одлики на песната
- Придавката *грозоморен* добива нова форма како лексемата *грозомор*.
- Лексемата *змијогрозд* е формирана со спојување на народниот назив за растението *змиско грозје*.
- Стилската вредност на овие лексеми произлегува од креативниот пристап и мрачните значења кои ги носат.

Лексичките предизвици во препевот

- *Грозомор* калкирано во *Horrordeath*
- *Змијогрозд* соодветна сложена во англискиот јазик со семантички идентични елементи *snakeberry*
- *Француски препев* акцентот го става на семантичката точност, без да води сметка за стилските нијанси
- *effroi* кој не го содржи интензитетот на *грозомор*, соодветно калкирање *horreurmort*
- *Змијогрозд* – *arum* посоодветен би бил називот *raisin de serpent* кој во себе ги содржи истите елементи како и во македонскиот јазик *грозје* и *змија*.

Синтаксичкото рамниште во песната на Шопов

- 1. Испрекинатост на стиховите – синтакса или семантика
- 2. Инверзијата како алатка на синтаксичко очудување
- Инверзија на придавка и именка
- Инверзија на прирок и подмет

Препевот на синтаксата

- Постигнување на рима преку инверзии
- *Тука се раѓаат сами и гаснат сите нешта// Пролетта му е мајка и маќеа зла и вешта.*
- Англиски препев приспособен за да ги задржи поетичната нота
- *Spring is its mother and stepmother, wicked and shrewd.*
- Епитетот *perfide* во францускиот јазик се сретнува и пред и по именката, но, сепак, препејувачот се одлучил за помалку вообичаеното место пред именката.
- *Le printemps est à la fois sa mère et sa perfide marâtre.*

Семантичко рамниште

- Се сретнуваат пет стилски фигури, од кои **епитетот** и **компарацијата** се речиси целосно пренесени.
- **Персонификација**
  - *див анеж во крвта со себе што спори, / wild itch of blood with itself contending/ gale dans le sang contradictoire* (не е пренесена во францускиот превод)
- **Оксиморон**
  - *отрови смртоносно вкусни/ delectable, deadly poisons/ venins au goût de mort* (не е пренесена во францускиот превод)

Семантичко рамниште

- **Метафора**

- *Песно, ако те допре некој испосник морен
прими го да ти биде во горењето рамен.*

- (песна/испосник) горат)

- Song, should some weary hermit accost you,
accept him as your own: he burns the same/

- *Poème, si quelque ermite harassé t'aborde,
héberge-le, qu'en ce brasier il soit ton égal.*

Паратекстот кон Грозомор

- Паратекстот на песната "Грозомор" на Ацо Шопов обезбедува детални **информации за стихозбирката, коментари на авторот и литературна критики, ракописен и машинописен фрагмент, како и аудио запис на песната.**
- Овие елементи овозможуваат подлабок пристап до поезијата на Шопов и дополнително го **приближуваат македонското културно наследство кон франкофоните и англофоните читатели.**

Заклучок

- Најголем предизвик е препевот на римата.
- Англискиот препев ги следи современите традуктолошки текови –води сметка за очудувањата, а онаму каде што не е пренесено одредено „очудување“ тоа е компензирано на друго место или со други средства.
- Најголем преводен успех е англиската лексичка креација *horrordeath*
- (Паунд –калкирањето како експериментален пристап при преведувањео)
- Паратекстот е еден од најисцрпните во препевите на современата македонска поезија

Ви благодарам за вниманието!